

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2019 m. sausio 10 d.¹

Byla C-516/17

**Spiegel Online GmbH
prieš
Volker Beck**

(*Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Autorių teisės ir gretutinės teisės – Išimtinė teisė atgaminti ir viešai paskelbti – Lankstumas įgyvendinant šią teisę pagal nacionalinę teisę – Išimtis, susijusi su tikslu pranešti apie tuo metu vykstančius įvykius – Pagrįsta galimybė reikalauti prieš paskelbiant gauti leidimą – Informacija, su kuria galima susipažinti naudojant šalia teksto pateiktą hipersaitą – Kūrinys, konkrečia forma paskelbtas gavus autoriaus leidimą“

Įvadas

1. Apskritai saviraiškos laisvei ir konkrečiai žiniasklaidos laisvei demokratinėje visuomenėje tenka didžiulis vaidmuo. Laisvas keitimasis nuomonėmis ir visuomenės kontroliuojama valdžia, mechanizmai, kuriuos taikant būtinai tarpininkauja žiniasklaida, yra kertinis tokios visuomenės akmuo.
2. Saviraiškos laisvė pripažinta kaip pagrindinė teisė jau pagal Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijos, priimtos 1789 m., 11 straipsnį. Šios deklaracijos autoriai suvokė, kad vieniems naudojantis laisve gali būti apribota kitų laisvė. Todėl šios deklaracijos 4 straipsnyje jie nustatė principą, pagal kurį „kiekvieno žmogaus prigimtinių teisių įgyvendinimas turi tik tas ribas, kurios kitiems visuomenės nariams užtikrina galimybę naudotis tomis pačiomis teisėmis“. Dėl to, kas nustato naudojimosi šiomis laisvėmis taisyklės, šio straipsnio antrame sakinyje patikslinama, kad „šias ribas gali nustatyti tik įstatymas“.
3. Šie paprasti ir natūralūs principai išlieka aktualūs ir šiandien. Įstatymu, kuris yra bendrosios valios išraiška², didžiausiai visų naudai turi būti suderintos įvairios pagrindinės teisės. Tas pats taikytina ir autorių teisių sričiai, kaip matyti iš šios bylos.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² Tai taip pat 1789 m. deklaracijos įnašas, padarytas jos 6 straipsniu.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

4. 1886 m. rugsėjo 9 d. Berne pasirašytos Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1971 m. liepos 24 d. Paryžiaus aktas) su pakeitimais, padarytais 1979 m. rugsėjo 28 d. (toliau – Berno konvencija), 9 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta autorių teisė leisti atgaminti savo kūrinius. Berno konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje, 10 straipsnio 1 dalyje ir 10bis straipsnio 2 dalyje atitinkamai nustatyta:

„[Pagal Berno konvenciją sudarytos sąjungos šalių įstatymams suteikiama teisė atskirais ypatingais atvejais leisti atgaminti tokius kūrinius su sąlyga, kad šis atgaminimas neprieštarautų įprastiniam kūrinio naudojimui ir nepažeistų teisėtų autoriaus interesų.

<...>

Leidžiama cituoti kūrinį, kuris iki šio laiko teisėtai jau tapo prieinamas visuomenei, su sąlyga, kad toks citavimas būtų suderinamas su gerais papročiais ir jo mastas pateisintų tikslą[,] įskaitant ir spaudos apžvalgos forma pateikiamas laikraščių bei žurnalų straipsnių citatas.

<...>

Sąjungos šalių įstatymams taip pat suteikiama teisė nustatyti sąlygas, kuriomis literatūros ir meno kūriniai, parodyti ar paskelbti einamųjų įvykių apžvalgose, gali būti informacijos tikslą pateisinančiu mastu atgaminti ar tapti prieinami visuomenei einamųjų įvykių apžvalgose fotografijos ar kinematografijos priemonėmis arba transliavimo eterijoje ar paskelbimo visuomenei laidais būdu.“

5. PINO autorių teisių sutarties³ 1 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad „Susitariančiosios Šalys įsipareigoja laikytis Berno konvencijos 1–21 straipsnių ir jos Priedo reikalavimų“. Pagal suderintą paaiškinimą dėl PINO autorių teisių sutarties 1 straipsnio 4 dalies „Berno konvencijos 9 straipsnyje apibrėžta atgaminimo teisė ir pagal tą straipsnį leidžiamos išimties pilnai taikomos skaitmeninei aplinkai, ypač kūrinių skaitmenine forma naudojimui. Saugomo kūrinio skaitmenine forma laikymas elektroninėse laikmenose yra suprantamas kaip atgaminimas pagal Berno konvencijos 9 straipsnį“⁴.

Sąjungos teisė

6. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo⁵ 2 straipsnio a punkte nustatyta:

„Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma atgaminti visą arba iš dalies:

a) autoriams – savo kūrinius;

3 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimta Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) sutartis, įsigaliojusi 2002 m. kovo 6 d. (toliau – PINO autorių teisių sutartis), kurios šalis yra Europos Sąjunga pagal 2000 m. kovo 16 d. Tarybos sprendimą 2000/278/EB dėl PINO autorių teisių sutarties ir PINO atlikimų ir fonogramų sutarties patvirtinimo Europos bendrijos vardu (OL L 89, 2000, p. 6; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 33 t., p. 208).

4 Diplomatines konferencijas, kuri priėmė PINO autorių teisių sutartį, oficialus pareiškimas, pridėtas prie šios sutarties (minėtos sutarties 25 straipsnis).

5 OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230; klaidų ištaisymas OL L 314, 2008, p. 16.

<...>

7. Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokią savo kūrinį viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinį padarymą viešai prieinam[ų] tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“

8. Šios direktyvos 5 straipsnio 3 dalies c ir d punktuose įtvirtinta:

„Valstybės narės 2 ir 3 straipsniuose nustatytoms teisėms gali nustatyti išimtis arba apribojimus šiais atvejais, kai:

<...>

- c) atgaminami spaudoje, viešai skelbiami ar padaromi viešai prieinami paskelbti straipsniai aktualiomis ekonomikos, politikos ar religijos temomis ar atgaminamos kūrinų ar kitų panašaus pobūdžio objektų transliacijos tais atvejais, kai toks naudojimas nėra aiškiai uždraustas teisių turėtojų ir jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą [ir pavardę], arba naudojami kūriniai ar kiti objektai norint pranešti apie tuo metu vykstančius įvykius tiek, kiek tai pateisina informacijos tikslai, su sąlyga, kad būtų nurodytas šaltinis, įskaitant ir autoriaus vardą [ir pavardę], išskyrus tuos atvejus, kai to neįmanoma padaryti;
- d) cituojama, pavyzdžiui, kritikos ar apžvalgos tikslais, jeigu šios citatos susijusios su kūrinium ar kitu objektu, kuris jau yra teisėtai padarytas viešai prieinam[as], ir jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą [ir pavardę], išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma, ir jeigu toks naudojimas atitinka sąžiningumo praktiką ir yra tokio masto, kokio reikia konkrečiam tikslui;

<...>

9. Galiausiai minėtos direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta:

„Šio straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalyse nustatytos išimties ir apribojimai taikomi tik tam tikrais specialiais atvejais, kurie neprieštarauja įprastiniam [saugomo] kūrinio ar kito objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų teisių turėtojų interesų.“

Vokietijos teisė

10. Direktyva 2001/29 į Vokietijos teisę buvo perkelta 1965 m. rugsėjo 9 d. *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz* (Autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas, toliau – *UrhG*). *UrhG* 50 straipsnyje nustatyta:

„Siekiant pranešti naujienas transliuojant ar taikant panašias technines priemones, laikraščiuose, periodiniuose leidiniuose ir kituose leidiniuose ar naudojant bet kurias kitas laikmenas, kai iš esmės kalbama apie tuo metu vykstančius įvykius, taip pat filmuose leidžiama, kiek tai pateisina siekiamas tikslas, atgaminti, platinti ir viešai skelbti kūrinius, kurie gali būti pamatyti ar išgirsti vykstant įvykiams, apie kuriuos pranešama.“

11. *UrhG* 51 straipsnyje nurodyta:

„Leidžiama citavimo tikslu atgaminti, platinti ir viešai paskelbti kūrinį, kuris jau buvo paskelbtas, tiek, kiek kūrinio naudojimo apimtį pateisina konkretus tikslas. Be kita ko, leidžiama:

1. įtraukti atskirus jau paskelbtus kūrinius į savarankišką mokslo veikalą, siekiant paaiškinti jo turinį;
2. cituoti jau paskelbto kūrinio ištraukas savarankiškame literatūros kūrinyje;
3. savarankiškame muzikos kūrinyje cituoti atskiras jau paskelbto muzikos kūrinio ištraukas.“

Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

12. Volker Beck, ieškovas pirmosios instancijos teisme ir kita kasacinio proceso šalis pagrindinėje byloje (toliau – kita kasacinio proceso šalis), 1994–2017 m. buvo Bundestago (Federalinio parlamento žemieji rūmai, Vokietija) narys. Jis yra straipsnio, skirto kebliams ir kontraversiškiems klausimams, susijusiems su baudžiamąja politika, autorius. 1988 m. šis straipsnis buvo paskelbtas rinkinyje. Šio rinkinio leidėjas pakeitė rankraščio pavadinimą ir sutrumpino vieną sakinį. Kita kasacinio proceso šalis dėl be jos sutikimo padarytų pakeitimų pareiškė pretenzijas leidėjui ir pareikalavo, kad tai būtų nurodyta pateikiant leidyklos pastabą išleistame rinkinyje, tačiau leidėjas to nepadarė. Bent nuo 1993 m. kita kasacinio proceso šalis visiškai atsiribojo nuo šio straipsnio turinio.

13. 2013 m. aptariamo straipsnio rankraštis buvo rastas archyve ir pateiktas kitai kasacinio proceso šaliai, tuo metu dalyvavusiai rinkimuose į parlamentą, kurie turėjo įvykti po kelių dienų. Kita kasacinio proceso šalis pateikė šį rankraštį kelioms laikraščių redakcijoms kaip įrodymą, kad rengiant minėtame rinkinyje paskelbtą straipsnį šis rankraštis buvo pakeistas. Tačiau ji nesutiko, kad redakcijos paskelbtų tekstus. Vis dėlto ji pati įkėlė abi straipsnio versijas į savo interneto svetainę, kiekviename puslapyje pateikdama užrašą: „Atsiribojau nuo šio straipsnio. Volker Beck“. Rinkinyje paskelbto straipsnio puslapiuose papildomai buvo prirašyta: „Šis tekstas paskelbtas be leidimo ir leidėjo suklastotas pakeitus antraštę ir teksto dalis.“

14. *Spiegel Online GmbH*, atsakovė pirmosios instancijos teisme ir kasatorė pagrindinėje byloje (toliau – kasatorė), turi naujienų interneto portalą *Spiegel Online*. 2013 m. rugsėjo 20 d. ji paskelbė pranešimą, kuriame tvirtinama, kad kita kasacinio proceso šalis daugelį metų apgaudinėjo visuomenę, nes 1988 m. rinkinyje paskelbtame straipsnyje iš esmės nepakeistas jos rankraščio turinys. Prie šio kasatorės pranešimo buvo pateiktos kitos kasacinio proceso šalies rankraščio ir rinkinyje paskelbto straipsnio pirminės versijos, kurias galima parsisiųsti naudojant hipersaitą.

15. Kita kasacinio proceso šalis ginčijo jos straipsnio viso teksto pateikimą kasatorės interneto svetainėje, teigdama, kad tai yra jos autorių teisių pažeidimas. *Landgericht* (apygardos teismas, Vokietija) patenkino kitos kasacinio proceso šalies reikalavimus. Kasatorė pateikė apeliacinį skundą, tačiau jis buvo atmestas. Tada ji pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

16. Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sąjungos teisės nuostatomis dėl Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalyje numatytos [autorių] teisės išimčių ir dėl jos apribojimų paliekama veiksmų laisvė perkeltiant jas į nacionalinę teisę?

2. Kaip reikia atsizvelgti į ES pagrindinių teisių chartijoje [(toliau – Chartija)] įtvirtintas pagrindines teises apibrėžiant Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalyje numatytų autorių išimtinės teisės atgaminti savo kūrinius (Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas) ir juos viešai skelbti, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamų (Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalis), išimčių ir apribojimų taikymo sritį?
3. Ar gali pagrindinė teisė į informacijos laisvę ([Chartijos] 11 straipsnio 1 dalies antras sakiny) arba į žiniasklaidos laisvę ([Chartijos] 11 straipsnio 2 dalis) pateisinti papildomų išimčių ir apribojimų taikymą autorių išimtinėi teisei atgaminti savo kūrinius (Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas) ir juos viešai skelbti, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamų (Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalis), be jau Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalyje numatytų išimčių ir apribojimų?
4. Ar autorių teisių saugomų kūrinių padarymas viešai prieinamų spaudos bendrovės interneto portale nelaikytinas leidžiamu pranešimu apie tuo metu vykstančius įvykius, kaip numatyta Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkto antroje alternatyvoje, vien dėl to, kad prieš padarydama autoriaus kūrinius viešai prieinamus spaudos bendrovė galėjo ir pagrįstai turėjo gauti jo leidimą?
5. Ar citavimas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktą, nėra tuomet, kai cituojamas tekstas ar jo dalys ne neatsiejamai (pavyzdžiui, įtraukose ar išnašose) įterpiamas į naują tekstą, o padaromas [viešai] prieinamas internete, pateikiant nuorodą [hipersaitą], kaip atskiras nuo naujo teksto PDF formato dokumentas, kurį galima parsisiųsti atskirai?
6. Ar atsakant į klausimą, kada kūrinys jau yra teisėtai padarytas viešai prieinamas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktą, reikia orientotis į tai, ar šis kūrinys konkrečiu pavidalu jau anksčiau buvo paskelbtas gavus autoriaus leidimą?“

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2017 m. rugpjūčio 25 d. Rašytines pastabas pateikė pagrindinės bylos šalys, Prancūzijos, Portugalijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės ir Europos Komisija. Toms pačioms šalims, išskyrus Portugalijos vyriausybę, buvo atstovauta 2018 m. liepos 3 d. vykusiame teismo posėdyje.

Analizė

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė šešis klausimus, susijusius tiek su Direktyvos 2001/29 nuostatų išaiškinimu, tiek apskritai su diskrecija, kurią turi valstybės narės, perkeldamos ir taikydamos šias nuostatas, ir su šių nuostatų suderinimu su pagrindinėmis teisėmis, pirmiausia saviraiškos ir žiniasklaidos laisve. Šioje išvadoje išnagrinėsiu šiuos įvairius klausimus, tačiau kitokia tvarka, nei juos išdėstė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Visų pirma išaiškinsiu antrinės teisės nuostatas, paskui išnagrinėsiu bendresnius klausimus, susijusius su pagrindinėmis teisėmis.

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

19. Pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia apibrėžti diskreciją, kurią turi valstybės narės, perkeldamos į nacionalinę teisę Sąjungos teisės nuostatas, susijusias su autorių teisių išimtimis ir apribojimais.

20. Šis klausimas panašus į penktąjį prejudicinį klausimą, kurį tas pats nacionalinis teismas pateikė byloje *Pelham ir kt.*⁶. Savo išvadoje, pateiktoje toje byloje, siūlau atsakyti, kad valstybės narės gali pasirinkti priemones, tačiau privalo pagal nacionalinę teisę užtikrinti Direktyvos 2001/29 2–4 straipsniuose įtvirtintų išimtinių teisių apsaugą ir šios teisės gali būti apribotos tik taikant išimtis ir apribojimus, išsamiai išvardytus šios direktyvos 5 straipsnyje. Taigi glaustumo sumetimais čia apsiribosiu nuoroda į šiam klausimui skirtus argumentus, išdėstytus minėtoje išvadoje⁷.

21. Vis dėlto norėčiau pridėti kelias pastabas dėl kasatorės pastabose, pateiktose šioje byloje, išdėstytų argumentų.

22. Pirma, kasatorė teigia, kad valstybių narių diskrecija įgyvendinant Sąjungos autorių teises kyla iš SESV 167 straipsnio 4 dalies. Pagal šią nuostatą Europos Sąjunga „į kultūros aspektus atsižvelgia imdamasi veiksmų pagal kitas Sutarčių nuostatas, visų pirma siekdama gerbti ir skatinti savo kultūrų įvairovę“. Kasatorė teigia, jog autorių teises reglamentuoja kultūros srities teisės aktai, todėl juos taikydamos valstybės narės turi turėti didelę diskreciją, kad būtų atsižvelgta į jų kultūrų įvairovę.

23. Vis dėlto SESV 167 straipsnis – tai bendra gairių pobūdžio nuostata, reglamentuojanti Sąjungos institucijų veiksmus su kultūra susijusiose srityse. Sąjungos teisės aktų leidėjas Direktyvos 2001/29 12 konstatuojamojoje dalyje netgi aiškiai nurodo šį straipsnį⁸, mano nuomone, darydamas priešingą išvadą nei kasatorė, t. y. kad autorių teisių saugomiems kūriniais būtina suteikti pakankamą apsaugą. Vis dėlto, net darant prielaidą, kad su politiniu gyvenimu susijusių straipsnių paskelbimas patenka į sąvoką „kultūra“, kaip tai suprantama pagal SESV 167 straipsnį, ši nuostata negali būti aiškinama kaip leidžianti valstybėms narėms nevykdyti besąlygiškų pareigų, tenkančių pagal Sąjungos antrinės teisės nuostatas. Bet koks kitoks aiškinimas reikštų, kad paneigiama Sąjungos kompetencija derinti valstybių narių teisės sistemas bet kurioje srityje, susijusioje su kultūra, tokioje kaip autorių teisės, garso ir vaizdo paslaugos, meno kūrinių rinka ir t. t. Tas pats taikytina ir kasatorės argumentui, pagal kurį didelė reikšmė, Vokietijos teisėje teikiama saviraiškos ir žiniasklaidos laisvei, yra šios valstybės narės kultūros ypatumas.

24. Taigi, nors valstybės narės, įgyvendindamos Direktyvą 2001/29, turi tam tikrą diskreciją, ją riboja pareigos, kylančios iš privalomųjų šios direktyvos nuostatų.

25. Antra, kasatorė teigia, jog kita kasacinio proceso šalis pagrindinėje byloje siekia, kad būtų apsaugotos ne jos turtinės autorių teisės, o neturtinės ir netgi asmeninės teisės. Šiuo aspektu pakanka konstatuoti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami kūrinio, kurio autorė yra kita kasacinio proceso šalis, atgaminimas ir viešas paskelbimas, kurie neabejotinai patenka į Direktyvos 2001/29 taikymo sritį. Šios bylos ir bylos *Funke Medien NRW*⁹ panašumo klausimą nagrinėsiu toliau šios išvados dalyje, skirtoje autorių teisių ir pagrindinių teisių sąsajai¹⁰.

26. Taigi kasatorės argumentai neturi įtakos mano išvadai, susijusiai su valstybių narių diskrecija įgyvendinant Direktyvą 2001/29.

6 C-476/17, šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjama byla.

7 Žr. mano išvadą, pateiktą byloje *Pelham* (C-476/17, EU:C:2018:1002, 71–79 punktai).

8 Būtent anksčiau buvusią nuostatą, t. y. EB 151 straipsnį.

9 C-469/17, šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjama byla.

10 Pirmiausia žr. šios išvados 69 ir 70 punktus.

Dėl ketvirtąjį prejudicinį klausimą

27. Ketvirtąjį prejudicinį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar išimtis, susijusi su pranešimu apie tuo metu vykstančius įvykius, nustatyta Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkte, pagal nacionalinę teisę gali būti apribota ir taikoma tik tais atvejais, jei nebuvo galima pagrįstai reikalauti, kad kūrinio naudotojas gautų autoriaus sutikimą jį naudoti. Iš tikrųjų iš informacijos, pateiktos prašyme priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad tokį išimties apribojimą Vokietijos teisėje lemia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo jurisprudencija.

28. Nemanau, kad šis išimties apribojimas galėtų kelti keblumą dėl jo atitikties minėtiems Direktyvos 2001/29 nuostatom. Iš tikrųjų šios išimties *ratio legis* atsiranda iš to, kad kartais labai sunku ar net neįmanoma pranešti apie tuo metu vykstančius įvykius neatgaminus autorių teisių saugomo kūrinio ir nepadarus jo viešai prieinamo. Taip yra pirmiausia dviem atvejais. Pirmuoju atveju – kai atitinkamas kūrinys pats gali būti įvykio dalykas, pavyzdžiui, jei tai yra meno kūrinių parodos atidarymas arba koncertas. Pranešimo apie tokį įvykį, taigi ir su juo susijusios informacijos pateikimo visuomenei, vertė labai sumenkta, jei nebūtų galima pateikti bent jau kūrinių, sudarančių įvykio, apie kurį pranešama, pagrindą, ištraukų. Antruoju atveju – kai įvykio metu kūrinį galima pamatyti arba išgirsti atsitiktinai. Dažnai pateikiamas pavyzdys – muzikinis fonas, sudaromas vykstant oficialiai ceremonijai. Taigi tokiais atvejais pateisinama, kad pranešimo autorius atgamino ir laisvai paskelbė kūrinį, nes, kiek tai susiję su tuo metu vykstančiu įvykiu, jau vien dėl laiko stokos negalima pagrįstai reikalauti, kad jis gautų atitinkamo kūrinio autoriaus leidimą. Be to, pastarasis, naudojamas savo išimtinę teisę, galėtų nesuteikti leidimo, o tai pažeistų visuomenės teisę būti informuoti apie atitinkamą įvykį.

29. Vis dėlto, kaip aiškiai reikalaujama pagal Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punktą, su pranešimu susijusi išimtis taikoma „tiek, kiek tai pateisina informacijos tikslai“. Šis apribojimas, mano manymu, susijęs ne tik su leidžiamo atgaminimo ir paskelbimo apimtimi, bet ir su atvejais, kai taikytina ši išimtis, t. y. kai nebuvo galima pagrįstai reikalauti, kad pranešimo autorius gautų darant pranešimą atgaminimo ir paskelbimo kūrinio autoriaus leidimą. Todėl, mano nuomone, aptariamasis išimties apribojimas, nustatytas Vokietijos teisėje, neprieštarauja atitinkamai Direktyvos 2001/29 nuostatom, jis yra glaudžiai susijęs su šios išimties pobūdžiu ir ja siekiamu tikslu.

30. Priežastis, dėl kurios, mano nuomone, ši išimtis tokiu atveju, kaip nagrinėjamas šioje byloje, netaikytina, yra kita.

31. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkte pakartojamas Berno konvencijos 10bis straipsnio turinys¹¹. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkto antroje dalyje pakartojamas Berno konvencijos 10bis straipsnio 2 dalies turinys¹². Taigi jos aiškinimas turi būti suderinamas su šia Berno konvencijos nuostata, nes, kaip Teisingumo Teismas jau turėjo progą nuspręsti, Europos Sąjunga privalo atsižvelgti į šią konvenciją¹³.

32. Tačiau Berno konvencijos 10bis straipsnio 2 dalis suformuluota daug konkrečiau nei nagrinėjama Direktyvos 2001/29 nuostata.

11 Iš Direktyvos 2001/29 pasiūlymo, Komisijos pateikto 1998 m. sausio 21 d. (COM(97) 628 *final*), aiškinamojo memorandumo netiesiogiai matyti, kad tokia buvo teisės aktų leidėjo valia. Šiame memorandume pažymima, be kita ko, kad Berno konvencija užtikrina autoriams atgaminimo teisę, kad pagal suderintą paaiškinimą dėl PINO autorių teisių sutarties 1 straipsnio 4 dalies ši teisė visapusiškai taikoma skaitmeninėje aplinkoje ir kad su šia teise susijusios išimties ir apribojimai turi būti suderinami su šioje konvencijoje nustatyta apsaugos standartu (žr. Komisijos pasiūlymo aiškinamąjį memorandumą, p. 14 ir 15). Taip pat žr. Direktyvos 2001/29 44 konstatuojamosios dalies pirmą sakinį.

12 Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkto pirmoje dalyje pakartojamas Berno konvencijos 10bis straipsnio 1 dalies, susijusios su einamaisiais klausimais paskelbtų straipsnių ar eteryje transliuotų tokio paties pobūdžio kūrinių atgaminimu, turinys. Ši išimtis šioje byloje neaptariama.

13 Žr. neseniai priimtą 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimą *Levola Hengelo* (C-310/17, EU:C:2018:899, 38 punktą).

33. Iš tikrųjų minėta Berno konvencijos nuostata susijusi tik su atvejais, kai apie tuo metu vykstančius įvykius pranešama pasitelkiant garsą ar vaizdą (fotografija, radijas, televizija, kinematografija). Taigi leidžiama atgaminti, kiek tai pateisinama informacijos pateikimo tikslu, kūrinius, *matytus ar girdėtus* vykstant įvykiui, kuris yra pranešimo dalykas¹⁴.

34. Priešingai nei prašymą priimi prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, manau, kad ši išimtis, aiškinama atsižvelgiant į Berno konvenciją, negali būti taikoma tokiu atveju, kaip aptariamas pagrindinėje byloje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, pagrindinėje byloje aptariamas įvykis – kitos kasacinio proceso šalies susidūrimas su rankraščiu, kuris buvo rastas archyve, ir jos reakcija į tai. Taigi vykstant šiam įvykiui viešai paskelbtas šis rankraštis tapo matomas ir kasatorei, ir pačiai kitai kasacinio proceso šaliai savo interneto svetainėje. Nesutinku su šiuo vertinimu.

35. Pranešimas, apie kurį kalbama šioje byloje, pateiktas rašytinio teksto forma, t. y. naudojant kalbos perrašymo sistemą grafinių simbolių forma. Nors tekstas paprastai suvokiamas per vaizdą, tam, kad būtų suprasta juo perduodama informacija, turi įvykti mentalinis šių simbolių dekodavimo procesas. Taigi, kitaip nei vien vaizdinės informacijos pateikimo atveju, nepakanka matyti tekstą, reikia jį perskaityti.

36. Tas pats taikytina ir kūriniui, atgamintam darant šį pranešimą, nagrinėjamu atveju – kitos kasacinės proceso šalies straipsniui. Atgamindama ir paskelbdama šį straipsnį kasatorė siekė ne paprasčiausiai iliustruoti pavyzdžiu savo pranešimo tekstą, o įrodyti, kad abu aptariamo straipsnio variantai (ir rankraštis, ir rinkinyje paskelbtas tekstas) iš esmės yra tokie patys, todėl kitos kasacinio proceso šalies teiginiai nebuvo iškraipyti rinkinyje paskelbtame variante. Siekiant tai įrodyti, nepakanka, kad pranešimo skaitytojas matytų straipsnį, reikia, kad jis perskaitytų abu jo variantus, antraip nebūtų pasiektas atgaminimo tikslas¹⁵. Taigi nepakanka, kad naudojamas kūrinys būtų pamatytas ar išgirstas vykstant įvykiui, kuris yra aptariamo pranešimo dalykas. Nagrinėjamu atveju šio pranešimo skaitytojas turėjo atlikti papildomą analizę. Tačiau papildoma analizė nepatenka į išimties, susijusios su pranešimu apie tuo metu vykstančius įvykius, nustatytos Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkte ir aiškinamos atsižvelgiant į Berno konvencijos 10bis straipsnio 2 dalį, taikymo sritį.

37. Todėl siūlau į ketvirtąjį prejudicinį klausimą atsakyti, jog Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad literatūros kūrinio naudojimas teikiant pranešimą apie tuo metu vykstančius įvykius nepatenka į šioje nuostatoje įtvirtintos išimties taikymo sritį, jei norint įgyvendinti šiuo naudojimu siekiamą tikslą reikia perskaityti visą šį kūrinį ar jo dalį.

38. Iškart turiu pabrėžti, kad šis aiškinimas nedaro poveikio visuomenės teisei gauti aptariamame pranešime pateikiamą informaciją. Iš tikrųjų, nors toks naudojimas negali būti vertinamas kaip teisėtas naudojimas pagal minėtą nuostatą, jis gali būti vertinamas kaip citavimas, dėl kurio Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte nustatyta išimtinės autorių teisės išimtis. Remiantis šiuo argumentu toliau nagrinėtini penktasis ir šeštasis prejudiciniai klausimai.

Dėl penktojo prejudicinio klausimo

39. Penktuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad autorių teisių saugomo kūrinio padarymas viešai prieinamo internete, pateikiant jį kaip PDF formato dokumentą, kuris per hipersaitą susietas su spaudos straipsniu, bet kurį galima perskaityti atskirai, patenka į šioje nuostatoje įtvirtintos išimties dėl citavimo taikymo sritį.

¹⁴ Šis patikslinimas, kad turi būti kalbama apie kūrinius, matytus ar girdėtus vykstant įvykiui, yra ir *UrhG* 50 straipsnyje, kuriuo į Vokietijos teisę įtraukiama išimtis, susijusi su pranešimais apie tuo metu vykstančius įvykius.

¹⁵ T. y. informacijos tikslas, kaip nurodoma Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punkte ir Berno konvencijos 10bis straipsnio 2 dalyje.

40. Iš tikrųjų nagrinėjamu atveju kitos kasacinio proceso šalies straipsnis buvo ne neatsiejamai įterptas į straipsnį, kurį kasatorė paskelbė savo interneto svetainėje, o padarytas prieinamas šioje svetainėje kaip atskiras dokumentas, ryšį su kasatorės straipsniu užtikrinant hipersaitais. Dėl tokio neįprasto citavimo pobūdžio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir kilo abejonių.

41. Išimtis dėl citavimo yra viena įprasčiausių autorių teisių išimčių¹⁶. Ji ilgai buvo laikoma taikytina vien literatūros kūriniais¹⁷. Tokiuose kūrinuose citatos paprastai išskiriamos tipografinėmis priemonėmis: kabutėmis, pasviruoju šriftu, kitokiu šriftu nei pagrindinio teksto šriftas, pateikiant išnašas ir t. t.

42. Šiuo metu neatmestina, kad citavimas gali būti susijęs ir su kitokių rūšių kūriniais, pirmiausia muzikos ir kinematografijos, taip pat vaizduojamojo meno kūriniais¹⁸. Tokiais atvejais, žinoma, turi būti taikomi atitinkami citatų įterpimo į kūrinį, kuriame jos pateikiamos, ir jų identifikavimo būdai.

43. Mano nuomone, tas pats taikytina ir citatų įterpimui į literatūros kūrinius. Moderniosios technologijos, pirmiausia internetas, leidžia susieti tekstus įvairiais būdais, pavyzdžiui, per hipersaitus. Žinoma, tarp citatos ir kūrinio, kuriame ji pateikiama, turi išlikti glaudus ryšys. Interneto puslapių struktūra gali labai skirtis, todėl veikiausiai reikėtų kiekvieną atvejį nagrinėti atskirai. Pavyzdžiui, vadinamoji *framing* technika leidžia atitinkamą turinį įterpti taip, kad interneto puslapio skaitytojui susidaro įspūdis, jog šis turinys pateikiamas pačiame puslapyje, nors techniniu požiūriu yra naudojamas hipersaitu. Vis dėlto nemanau, kad iškart reikėtų atsieti citatas, pateikiamas per hipersaitus¹⁹.

44. Priešingai, manau, kad šioje byloje problema kyla dėl konkretaus būdo, kuriuo kasatorė atgamino ir padarė prieinamą kitos kasacinio proceso šalies straipsnį. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikta informacija, šis straipsnis buvo visas paskelbtas kasatorės interneto svetainėje, kaip PDF formato dokumentai, kuriuos galima skaityti ir parsisiųsti atskirai nuo pagrindinio teksto, kuriame aprašomas aptariamas įvykis. Hipersaitai, nukreipiantys į šiuos dokumentus, buvo pateikti ne tik puslapyje, kuriame buvo minėtas pagrindinis tekstas, bet ir pagrindiniame kasatorės interneto puslapyje. Tačiau, mano nuomone, toks padarymas prieinamo (ir prieš tai būtinas atgaminimas) viršija tai, kas leidžiama pagal išimtį dėl citavimo.

45. Dėl galimybės cituoti visą kūrinį doktrinoje, atrodo, nesutariama²⁰. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte nepatikslinama leidžiama citavimo apimtis. Teisingumo Teismas, atrodo, pripažino, kad galima cituoti visą fotografijos kūrinį²¹, nors citavimą apibūdino kaip kūrinio „ištraukų atgaminimą“²². Berno konvencijoje vartotos pirminės griežtos formuluotės „trumpos citatos“²³ buvo atsisakyta, ją pakeitė bendrojo pobūdžio reikalavimas, kad citavimo „mastas pateisintų tikslą“. Panaši formuluotė vartojama ir Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte. Taigi matyti, kad iš esmės galima cituoti visą kūrinį, jei tai pateisina siekiamas tikslas.

16 Dar 1812 m. Charles Nodier *Questions de littérature légale* pažymėjo, kad „iš to, kaip pasinaudojama autoriaus mintimis, be abejonės, labiausiai atleistina už citavimą <...>“ (cituojama pagal Pollaud-Dulian, F., *Le Droit d'auteur*, Economica, Paryžius, 2014, p. 852).

17 1948 m. Briuselio akto redakcijos Berno konvencijos 10 straipsnyje buvo nustatyta, kad „visose Sąjungos šalyse galima pateikti trumpas citatas iš laikraščių ir periodinių leidinių straipsnių, net spaudos apžvalgos forma“.

18 Teisingumo Teismas, atrodo, tai netiesiogiai pripažino dėl fotografijos kūrinių (žr. 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimo *Painer*, C-145/10, EU:C:2011:798, 122 ir 123 punktus).

19 Suprantama, kalbama apie saitus, nukreipiančius į turinį, kurį pateikia asmuo, remdamasis išimtimi dėl citavimo. Saitai, nukreipiantys į kitų subjektų interneto puslapius, kuriuose autorių teisių saugomi kūriniai teisėtai padaryti prieinami, nereiškia nei atgaminimo, nei viešo paskelbimo, taigi jiems netaikytina išimtinės teisės leidžianti pažeisti nuostata (žr. 2014 m. vasario 13 d. Sprendimo *Svensson ir kt.*, C-466/12, EU:C:2014:76, rezoliucinė dalį).

20 Žr., be kita ko, Barta, J., Markiewicz, R., *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Varšuva, 2016, p. 236 ir 237, Pollaud-Dulian, F., *Le Droit d'auteur*, Economica, Paryžius, 2014, p. 855, taip pat Stanisławska-Kloc, S., „Zasady wykorzystywania cudzych utworów: prawo autorskie i dobre obyczaj (etyka cytatu)“, *Diametros*, Nr. 19/2009, p. 160–184, pirmiausia p. 168.

21 Žr. 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimą *Painer* (C-145/10, EU:C:2011:798, 122 ir 123 punktai). Taip pat žr. generalinės advokatės V. Trstenjak išvadą, pateiktą toje byloje (C-145/10, EU:C:2011:239, 212 punktą).

22 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimas *Painer* (C-145/10, EU:C:2011:798, 135 punktą).

23 Žr. šios išvados 17 išnašą.

46. Doktrinoje, priešingai, sutariama dėl to, kad citata neturi pradėti konkuruoti su originaliu kūrinio taip, kad naudotojas galėtų pastarojo nebenaudoti²⁴. Iš tikrųjų tokia citata, pakeisdama originalų kūrinį, leistų apeiti išimties autorius teises į savo kūrinį ir jos visiškai prarastų prasmę. Taip cituojamo kūrinio autorius iš esmės netektų savo teisių, turimų pagal šį statusą, o šiomis teisėmis, vietoj jo per kūrinį, kuriame pateikiama citata, galėtų naudotis pastarojo autorius.

47. Mano nuomone, būtent taip yra tuomet, kai literatūros – žanro, kuriame esminis kūrinio suvokimo elementas yra ne jo forma, o turinys, – kūrinys padaromas viešai prieinamas interneto svetainėje, pateikiant jį kaip dokumentą, kurį galima skaityti ir parsisiųsti atskirai. Formaliai toks dokumentas gali būti laikomas citata ir būti susietas su tekstu, kuriame pateikiama citata, pavyzdžiui, per hipersaitą. Tačiau faktiškai minėtas dokumentas yra pateikiamas atskirai nuo šio teksto ir kūrinio, kuriame pateikiama citata, autoriaus interneto svetainės naudotojai gali atskirai naudotis šiuo dokumentu, taigi jiems suteikiama neleistina prieiga prie originalaus kūrinio ir jie gali juo nebenaudoti.

48. Todėl esu tos nuomonės, kad išimtimi dėl citavimo galima pateisinti kitų asmenų kūrinių naudojimą įvairiu mastu ir taikant įvairias technines priemones. Tačiau naudojimo apimties ir taikomų techninių priemonių derinys gali lemti šios išimties ribų peržengimą. Pirmiausia išimtis dėl citavimo negali apimti atvejų, kai visas kūrinys be autoriaus sutikimo padaromas viešai prieinamas interneto svetainėje, pateikiant jį kaip dokumentą, kurį galima naudoti ir parsisiųsti atskirai.

49. Priešingai, nei prašyme priimti prejudicinį sprendimą pažymi šį prašymą pateikęs teismas, manau, kad šiuo atveju kyla klausimas ne dėl tikros rizikos, kad bus atskirai naudojamas cituojamas kūrinys, vertinimo, o dėl pačios sąvokos „citavimas“ apibrėžties²⁵. Tačiau bent jau literatūros kūrinių atveju padarius visą kūrinį prieinamą internete, pateikiant jį kaip atskirą dokumentą, skaitytojui sudaroma galimybė nebenaudoti originaliu kūrinio, taigi peržengiamos šios išimties ribos, nesant būtinybės spręsti, ar esama tikros rizikos, kad vėliau bus naudojamas šis kūrinys.

50. Pripažįstant, kad citata gali pakeisti originalų kūrinį, taip pat būtų pažeidžiami „trigubo testo“, nurodyto tiek Berno konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje²⁶, tiek Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 5 dalyje, reikalavimai, pagal kuriuos autorių teisių išimtis neturi nei prieštarauti įprastiniam kūrinio naudojimui, nei pažeisti teisėtų autoriaus interesų; šios sąlygos yra kumuliacinės. Tačiau citata, kuri, pakeisdama originalų kūrinį, leidžia naudotojui jo nebenaudoti, būtinai prieštarauja jo įprastiniam naudojimui.

51. Šios išvados nepaneigia kasatorės teiginys, pagal kurį kita kasacinio proceso šalis nesiekė ekonominės naudos iš aptariamo straipsnio, jos prieštaravimas viešam šio straipsnio paskelbimui buvo grindžiamas vien siekiu apginti savo asmeninius interesus. Iš tikrųjų ši išvada susijusi ne tik su išimties dėl citavimo taikymu pagrindinėje byloje, bet ir su šios išimties norminio pobūdžio ribomis Sąjungos teisėje. O šios ribos nepriklauso nuo to, ar konkrečiu atveju autorius naudoja savo kūrinį, ar ketina jį naudoti. Iš tikrųjų tam, kad aptariamasis išimties aiškinimas prieštarautų trigubam testui, nurodytam Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 5 dalyje, pakanka, kad kūrinio naudojimas remiantis šia išimtimi galėtų kliudyti pačiam autoriui naudoti savo kūrinį.

24 Žr., be kita ko, Barta, J., Markiewicz, R., *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Varšuva, 2016, p. 239; Pollaud-Dulian, F., *Le Droit d'auteur*, Economica, Paryžius, 2014, p. 851; Preussner-Zamorska, J., Marcinkowska, J., leidinyje Barta, J., *Prawo autorskie*, C.H.Beck, Varšuva, 2013, p. 565, taip pat Vivant, M., Bruguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paryžius, 2016, p. 572.

25 Ši sąvoka turi būti aiškinama kaip savarankiška Sąjungos teisės sąvoka (šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Deckmyn ir Vrijheidsfonds*, C-201/13, EU:C:2014:2132, 14–17 punktus).

26 Ir pakartoto PINO autorių teisių sutarties 10 straipsnyje.

52. Todėl siūlau į penktąjį prejudicinį klausimą atsakyti, jog Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad šioje nuostatoje įtvirtinta išimtis dėl citavimo neapima atvejų, kai visas kūrinys be autoriaus leidimo padaromas viešai prieinamas interneto svetainėje, pateikiant jį kaip dokumentą, kurį galima naudoti ir parsisiųsti atskirai, todėl naudotojas nebeturi naudotis originaliu kūriniu.

Dėl šeštojo prejudicinio klausimo

53. Šeštuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, kaip nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis reikia aiškinti Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punkte nustatytą sąlygą, pagal kurią citavimas susijęs tik su kūriniu, kuris jau buvo teisėtai padarytas viešai prieinamas.

54. Kadangi į penktąjį prejudicinį klausimą siūlau atsakyti taip, kad ši išimtis nagrinėjamu atveju netaikytina, šeštasis klausimas yra hipotetinio pobūdžio. Vis dėlto pateiksiu kelias pastabas šiuo klausimu tam atvejui, jei Teisingumo Teismas nepritartų mano analizei, susijusiai su penktuoju prejudiciniu klausimu.

55. Reikalavimas, kad citavimas būtų susijęs su kūriniais, kurie jau buvo teisėtai padaryti viešai prieinami, yra nusistovėjęs autorių teisių srityje, be to, nurodytas Berno konvencijos 10 straipsnio 1 dalyje. Šiuo reikalavimu siekiama apsaugoti neturtines autoriaus teises, pirmiausia teisę viešai paskelbti, pagal kurią būtent autorius sprendžia dėl savo kūrinio pirmojo viešo paskelbimo ar padarymo viešai prieinamo. Šis pirmasis viešas paskelbimas gali būti atliktas gavus autoriaus sutikimą arba pagal teisėtą licenciją. Teisingumo Teismas, atrodo, taip pat netiesiogiai pripažįsta viešą paskelbimą taikant išimtį, būtent nustatytą Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies e punkte²⁷. Nemanau, kad ši išvada yra savaime suprantama, nes pagal Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 1–3 dalyse nustatytas išimtis leidžiama nukrypti vien nuo autorių turtinių teisių ir iš esmės neturėtų būti galima pažeisti jų neturtinių teisių. Bet kuriuo atveju šio pirmojo viešo paskelbimo negali lemti pats citavimas.

56. Dėl kitos kasacinio proceso šalies pagrindinėje byloje straipsnio pažymėtina, jog iš prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos matyti, kad jis buvo paskelbtas 1988 m. išleistame rinkinyje, o paskui, archyve radus rankraštį, kitos kasacinio proceso šalies interneto svetainėje buvo paskelbtos dvi šio straipsnio versijos. Taigi, atrodo, kasatorei paskelbus šį straipsnį savo interneto svetainėje, jis jau buvo teisėtai padarytas viešai prieinamas, tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai patikrinti.

57. Vienintelė problema galėtų kilti dėl to, kad rinkinyje paskelbtame straipsnyje tariamai buvo iškraipyti kitos kasacinio proceso šalies teiginiai, o jos pačios interneto svetainėje kartu su paskelbtu straipsniu buvo pranešta ir apie atsiribojimą nuo jo, tačiau šio atsiribojimo kasatorė nepaminėjo. Taigi galėtų būti pažeistos kitos kasacinio proceso šalies neturtinės teisės, pirmiausia jos teisė į pagarbą kūriniui. Tačiau, kadangi neturtinės teisės nepatenka į Direktyvos 2001/29 taikymo sritį, šio klausimo vertinimas visiškai priklauso nacionalinių teismų jurisdikcijai pagal valstybių narių nacionalinę teisę.

58. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas nepritartų tam, kaip siūlau atsakyti į penktąjį prejudicinį klausimą, į šeštąjį prejudicinį klausimą siūlau atsakyti, jog Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad cituojamas kūrinys jau turi būti padarytas viešai prieinamas gavus autoriaus sutikimą arba pagal teisėtą licenciją, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

²⁷ Naudojimas visuomenės saugumo tikslais arba siekiant užtikrinti tinkamą administracijos, parlamento ar teismo procesinių veiksmų atlikimą. Žr. 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimą *Painer* (C-145/10, EU:C:2011:798, 143 ir 144 punktai).

Dėl antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų

59. Iš mano siūlomų atsakymų į ketvirtąjį ir penktąjį klausimus matyti, kad toks kūrinio naudojimas, kaip kasatorės pasinaudojimas kitos kasacinio proceso šalies pagrindinėje byloje straipsniu, nepatenka į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytų autorių išimtinių teisių išimčių, t. y. nustatytų Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c ir d punktuose, taikymo sritį. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekia išsiaiškinti, ar toks naudojimas gali būti pateisinamas atsižvelgiant į pagrindines kasatorės teises, pirmiausia į jos saviraiškos laisvę, užtikrinamą Chartijos 11 straipsnio 1 dalimi, ir į žiniasklaidos laisvę, minimą šio straipsnio 2 dalyje. Tai antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų tema, taigi, mano manymu, jie nagrinėtini kartu.

60. Antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar saviraiškos laisvė ir žiniasklaidos laisvė reiškia arba pateisina išimtinės autoriaus teisės leisti arba uždrausti atgaminti ir viešai paskelbti savo kūrinį išimtį arba pažeidimą tuo atveju, jei šį kūrinį paskelbia spaudos leidinys vykstant diskusijai bendrojo intereso klausimais.

61. Šie klausimai sutampa su antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais, to paties nacionalinio teismo pateiktas byloje *Funke Medien NRW*²⁸, ir iš esmės yra panašūs į šeštąjį prejudicinį klausimą, to paties nacionalinio teismo pateiktą byloje *Pelham ir kt.*²⁹.

62. Savo išvadoje, pateiktoje byloje *Pelham ir kt.*, iš esmės pasiūliau atsakyti, jog, kadangi autorių teisės jau yra nustatytos ribos ir išimtys, kuriomis siekiama suderinti išimtinės autorių teises su pagrindinėmis teisėmis, pirmiausia saviraiškos laisve, paprastai reikia atsižvelgti į teisės aktų leidėjo šiuo atžvilgiu padarytą pasirinkimą. Iš tikrųjų šis pasirinkimas daromas siekiant pusiausvyros tarp kūrinio naudotojų pagrindinių teisių ir autorių ir kitų teisių turėtojų teisių, kurios taip pat saugomos kaip pagrindinės teisės, t. y. teisės į nuosavybę, įtvirtintos Chartijos 17 straipsnyje, kurio 2 dalyje aiškiai nurodyta intelektinė nuosavybė. Nustatyti šią pusiausvyrą – teisės aktų leidėjo diskrecija, o teismas gali įsikišti tik išimtiniais atvejais, kai pažeidžiama pagrindinės teisės esmė³⁰.

63. Pridurtina, kad pritariant trečiajame prejudiciniame klausime pateiktam pasiūlymui teisminėmis priemonėmis papildyti Sąjungos autorių teises nustatant išimtis, nenurodytas Direktyvos 2001/29 5 straipsnyje ir grindžiamas argumentais, susijusiais su saviraiškos laisve, mano nuomone, galėtų būti pakenkta šių teisių veiksmingumui ir jomis siekiamam suderinimui. Iš tikrųjų tokia galimybė reikštų, kad į Sąjungos teisę įtraukiama tam tikra „*fair use* išlyga“ (sąžiningo naudojimo išlyga), nes praktiškai dėl kiekvieno naudojimosi kūriniumi, pažeidžiant autorių teises, galima vienaip ar kitaip remtis saviraiškos laisve³¹. Taigi faktiškai suteikiama autorių teisių apsauga priklausytų nuo kiekvienos valstybės narės teismų atsižvelgimo į saviraiškos laisvę, taip bet kurias derinimo pastangas paverčiant neįgyvendinama svajone³².

64. Mano nuomone, šie argumentai visiškai tinka ir nagrinėjamu atveju.

65. Šios išvados įvade jau buvo pabrėžta saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos laisvės reikšmė demokratinėje visuomenėje, taigi nebesikartosiu. Tačiau šios laisvės, kaip ir visos pagrindinės laisvės, nėra nei absoliučios, nei neribotos, kaip aiškiai matyti iš Chartijos 52 straipsnio 1 dalies ir 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau –

28 C-469/17, šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjama byla.

29 C-476/17, šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjama byla. Tiesa, ši byla susijusi su menų laisve, įtvirtinta Chartijos 13 straipsnyje. Tačiau ši laisvė yra viena iš saviraiškos laisvės formų.

30 Žr. mano išvadą, pateiktą byloje *Pelham (C-476/17, EU:C:2018:1002, 90–99 punktai)*.

31 Europos Žmogaus Teisių Teismo teigimu, saviraiškos laisvei priskirtinas, pavyzdžiui, dalijimasis rinkmenomis per *peer-to-peer* tinklus (žr. 2013 m. vasario 19 d. EŽTT sprendimą *Neij ir Sunde Kolmisoppi prieš Švediją*, CE:ECHR:2013:0219DEC004039712).

32 Šio posakio autorius – A. Lucas, žr. Lucas, A., Ginsburg, J. C., „Droit d’auteur, liberté d’expression et libre accès à l’information (étude comparée de droit américain et européen)“, *Revue internationale du droit d’auteur*, t. 249 (2016), p. 4–153, pirmiausia p. 25.

EŽTK) 10 straipsnio 2 dalies, kuriose nustatyti pagrindinių teisių apribojimai ir šių apribojimų taikymo sąlygos. Autorių teisės gali reikšti vieną iš šių teisėtų saviraiškos laisvės apribojimų³³ ir ši laisvė iš esmės neturi viršenybės prieš autorių teises, išskyrus apribojimus ir išimtis, nustatytus pagal pačias autorių teises.

66. Taigi į kasatorės argumentą, pagal kurį dėl saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės labai svarbu žinoti, kas kontroliuoja informaciją, reikia atsakyti, kad, jei aptariamą informaciją sudaro autorių teisių saugomas kūrinys, būtent autorius kontroliuoja jo viešą paskelbimą ir platinimą, atsižvelgdamas į minėtus apribojimus ir išimtis.

67. Tiesa, pagrindinėje byloje susiklosčiusi situacija – tai specifinis atvejis, nes aptariamo kūrinio autorius yra politikas ir šiame kūrinyje išreiškiamas jo požiūris bendrojo intereso klausimu, o ši kūrinį kasatorė viešai paskelbė vykstant diskusijai prieš rinkimus į parlamentą. Taigi gali kilti klausimas, ar šis atvejis nėra analogiškas atvejui, nagrinėtam byloje *Funke Medien NRW*³⁴, kurioje siūliau nuspręsti, kad Vokietijos autorių teisėmis nepateisinamas jų nulemtas saviraiškos laisvės ribojimas.

68. Vis dėlto esu tos nuomonės, kad šios bylos aplinkybėmis negalima priimti analogiško sprendimo.

69. Pirma, byla *Funke Medien NRW*³⁵ ypatinga tuo, kad joje nagrinėjamas kūrinys – tai nuolatinės konfidencialios vien faktinio pobūdžio ataskaitos dėl ginkluotųjų pajėgų operacijų³⁶ ir kad Vokietijos valstybė, autorių teisių į šias ataskaitas turėtoja, nusprendė pakeisti šių dokumentų, kaip konfidencialios informacijos, apsaugą iš autorių teisių kylančia apsauga. Pažymėtina, kad valstybė, grįsdama savo autorių teises, negali remtis pagrindine teise, nes pagrindines teises turi tik privatūs asmenys.

70. Nagrinėjamoje byloje aptariamo kūrinio (straipsnio) pobūdis, kaip jis suprantamas pagal autorių teises, neginčijamas ir autorių teisių turėtojas yra fizinis asmuo. Tačiau toks asmuo, kitaip nei valstybė, neturi priemonių, kaip antai galimybės priskirti dokumentą prie konfidencialių dokumentų, leidžiančių apriboti teisėtą prieigą prie jo. Pagrindinis, o gal net vienintelis būdas fiziniam asmeniui apsaugoti savo intelektualinę kūrybą yra autorių teisės. Be to, šis autorius, kaip fizinis asmuo, turi pagrindinę teisę į nuosavybę, taip pat kitas pagrindines teises, kurios yra saugomos, kaip ir galimų jo kūrinio naudotojų saviraiškos laisvė. Taigi šios saviraiškos laisvės ribojimas, kurį lemia aptariamos išimtinės autoriaus teisės, yra teisėtas ta prasme, kad jis kyla iš kitos pagrindinės teisės apsaugos. Todėl nereikia suderinti šių skirtingų pagrindinių teisių, nes tai iš esmės padarė teisės aktų leidėjas, priimdamas autorių teises reglamentuojančias nuostatas.

71. Antra, iš tikrųjų kitai kasacinio proceso šaliai, einančiai pareigas, į kurias renkama, taikomi ypač griežti reikalavimai, susiję su jos viešosios veiklos kontrole, pirmiausia žiniasklaidos vykdoma kontrole. Tam tikromis aplinkybėmis šia kontrole būtų galima pateisinti kitos kasacinio proceso šalies straipsnio viešą paskelbimą be jos leidimo, pavyzdžiui, jeigu ji mėgintų nuslėpti jo turinį³⁷.

33 Žr. 2013 m. sausio 10 d. EŽTT sprendimą *Ashby Donald ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, 36 punktas).

34 C-469/17, šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjama byla.

35 C-469/17, šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjama byla.

36 Nenustatyta, kad šioms ataskaitoms taikytina autorių teisių teikiama apsauga (žr. mano išvados, pateiktos byloje *Funke Medien NRW*, C-469/17, EU:C:2018:870, 20 punktą).

37 Kaip atvejo, kai viešos diskusijos poreikis laikytinas viršesniu už autorių teises, pavyzdys dažnai pateikiamas 2003 m. rugsėjo 4 d. *Gerechtshof Den Haag* (Hagos apeliacinis teismas, Nyderlandai) sprendimas byloje, susijusioje su Scientologijos bažnyčios dokumentų paskelbimu (NL:GHSGR:2003:AI5638) (žr. pastabas dėl šio sprendimo, pateiktas Vivant, M., *Propriétés intellectuelles*, Nr. 12, p. 834).

72. Tačiau nagrinėjamu atveju kita kasacinio proceso šalis veikė visiškai skaidriai, pati savo interneto svetainėje paskelbdama abu savo straipsnio variantus ir taip leisdama kiekvienam susidaryti nuomonę apie šių abiejų variantų skirtumus. Be to, šis paskelbimas kitos kasacinio proceso šalies interneto svetainėje palengvino kasatorės užduotį, nes ji galėjo pasiekti savo tikslą pateikti informaciją autorių teises mažiau pažeidžiančiomis priemonėmis, pirmiausia cituodama atitinkamas ištraukas iš abiejų kitos kasacinio proceso šalies straipsnio variantų, ar sukurdamą hipersaitą, nukreipiantį į pastarosios interneto svetainę.

73. Dėl kasatorės argumento, pagal kurį kitos kasacinio proceso šalies atsiribojimas nuo savo straipsnio, pateikiant atitinkamą pastabą prie abiejų tekstų, paskelbtų savo interneto svetainėje, trukdė objektyviam skaitytojo suvokimui, pakanka pažymėti, kad autorius gali atsiriboti nuo savo kūrinio. Nemanau, kad šis atsiribojimas, reiškiantis tik papildomą informaciją, kliudė skaitytojui objektyviai išnagrinėti abu aptariamo straipsnio variantus. Jei skaitytojas yra pakankamai nuovokus, kad galėtų palyginti abu straipsnio variantus, jis gali ir įvertinti tokio atsiribojimo nuoširdumą.

74. Manęs neįtikina ir kasatorės argumentas, pagal kurį hipersaitas, nukreipiantis į kitos kasacinio proceso šalies interneto svetainę, nepakankamas, nes toks saitas būtinai priklauso nuo nurodomo tinklalapio turinio. Be to, kasatorė turėjo kitos kasacinio proceso šalies straipsnį, taigi būtų galėjusi atitinkamai veikti, jei pastaroji būtų pašalinusi šį straipsnį iš savo svetainės. Tokiu atveju situacija dėl saviraiškos laisvės būtų kitokia. Bet taip nebuvo.

75. Galiausiai, trečia, mano išvados nepaneigia kasatorės argumentas, pagal kurį kita kasacinio proceso šalis, remdamasi savo teisėmis atgaminti ir viešai paskelbti savo straipsnį, iš tikrųjų siekė apsaugoti ne savo išimtinės turtines autorių teises, o savo asmenines teises, įskaitant tas, kurios nesusijusios su jos, kaip minėto straipsnio autorės, statusu. Tačiau šios asmeninės teisės nepatenka nei į Direktyvos 2001/29 taikymo sritį, nei apskritai į Sąjungos teisės taikymo sritį.

76. Kadangi kasatorė remiasi autorių teisių išimtimi, pažymėtina, pirma, jog nėra nustatyta naudojimosi šiomis teisėmis sąlyga, kad autorius turi iš tikrųjų naudotis savo kūriniumi. Autorių teisės, pirmiausia turtinės teisės, užtikrina autoriui ne tik nekliudomą naudojimąsi savo kūriniumi, bet ir apsaugą nuo trečiųjų asmenų naudojimosi šiuo kūriniumi be autoriaus leidimo. Taigi kasatorė, kitos kasacinio proceso šalies straipsnį padarydama viešai prieinamą savo interneto svetainėje, naudojosi šiuo straipsniu, kaip tai suprantama pagal autorių teises.

77. Antra, į neturtines autorių teises, nors jos ir nepatenka į pagal Direktyvą 2001/29 atlikto suderinimo sritį³⁸, reikia atsižvelgti aiškinant šios direktyvos nuostatas, jei taikant šias nuostatas minėtos teisės gali būti pažeistos. Pagal Direktyvą 2001/29 tik iš dalies suderintos autorių teisės. Tai reiškia, kad ji netaikoma nei ja nesuderintoje srityje, nei tiesiogiai (tai lemia pats jos pobūdis). Jos nuostatos turi būti perkeltos į valstybių narių nacionalinės teisės sistemas, kur turi sąveikauti su kitomis šios teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis, be kita ko, neturtines autorių teises. Taigi aiškinant autoriaus turtines teises negalima atsiriboti nuo jo neturtinių teisių, teigiant, kad leidžiama laisvai naudotis kūriniumi vien dėl to, kad atitinkamas autorius visai nesiekia ekonominės naudos iš šio kūrinio, tik nori apsaugoti savo neturtines teises.

78. Be to, jei kasatorės argumentą reikia suprasti taip, kad, jei kūriniumi nesinaudojama siekiant ekonominės naudos, kitos kasacinio proceso šalies autorių teisės, kylančios iš jos teisės į nuosavybę, saugomos pagal Chartijos 17 straipsnį, nepateisina jų nulemtos saviraiškos laisvės ribojimo, pažymėtina, kad šioje byloje nagrinėjamas atvejis skiriasi nuo aptariamo byloje *Funke Medien NRW*, kurioje pateikiau analogiškus argumentus³⁹, – taip yra dėl šios išvados 69 ir 70 punktuose nurodytų priežasčių.

38 Žr. Direktyvos 2001/29 19 konstatuojamąją dalį.

39 Žr. mano išvadą, pateiktą byloje *Funke Medien NRW* (C-469/17, EU:C:2018:870, 58–61 punktai).

79. Galiausiai, siekiant suderinti pagrindinės bylos šalių pagrindines teises, reikia atsižvelgti ne tik į kitos kasacinio proceso šalies teisę į nuosavybę, bet ir į kitas jos pagrindines teises, kurios šiuo atveju gali būti taikomos. Įvykis, dėl kurio kilo ginčas pagrindinėje byloje, – tai kitos kasacinio proceso šalies susidūrimas su įsitikinimais, kuriuos ji anksčiau išdėstė aptariamame kūrinyje. Savo ieškiniu kita kasacinio proceso šalis siekė apsaugoti savo išimtinę teisę viešai paskelbti šį kūrinį, kad galėtų taip jį paskelbdama pridėti pastabą, jog atsiriboja nuo jame pareikštų įsitikinimų. Tačiau Chartijos 10 straipsnyje įtvirtinta minties laisvė, kuri, kaip aiškiai nurodyta šioje nuostatoje, „apima laisvę keisti savo <...> tikėjimą [įsitikinimus]“⁴⁰. Nematau pagrindo nesuteikti šios teisės politikams. Kaip kita kasacinio proceso šalis galėjo veiksmingai pasinaudoti savo laisve keisti įsitikinimus, jei straipsnis, kuriame išdėstyti jos ankstesni įsitikinimai, galėjo būti laisvai paskelbtas jos vardu ir be pastabos, kad ji atsiriboja nuo šio straipsnio, taigi leidžiant visuomenei manyti, kad kalbama apie dabartinius kitos kasacinio proceso šalies įsitikinimus?

80. Taigi kita kasacinio proceso šalis pagrįstai gali apsaugoti iš Chartijos kylančias savo teises⁴¹ turimomis teisinėmis priemonėmis, nagrinėjamu atveju – autorių teisėmis. Jeigu ji tai daro pagal įstatymą, jokio piktnaudžiavimo nėra ir to nulemtos kasatorės saviraiškos laisvės apribojimo negalima laikyti nepateisinamu.

81. Todėl siūlau į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus atsakyti, kad saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė neapriboja išimtinės autoriaus teisės atgaminti ir viešai paskelbti savo kūrinį ir nepateisina šios teisės išimties ir pažeidimo, jei nėra Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų apribojimų ir išimčių. Taip yra ir tuomet, kai aptariamo kūrinio autorius dirba valstybės tarnyboje ir šiame kūrinyje išdėstyti jo įsitikinimai, susiję su bendrojo intereso klausimais, jei šis kūrinys jau buvo padarytas viešai prieinamas.

Išvada

82. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Valstybėms narėms tenka pareiga pagal nacionalinę teisę užtikrinti, kad būtų apsaugotos išimtinės teisės, įtvirtintos 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2–4 straipsniuose, ir šios teisės gali būti apribotos tik taikant išimtis ir apribojimus, išsamiai nurodytus šios direktyvos 5 straipsnyje. Tačiau valstybės narės gali savo nuožiūra pasirinkti priemones, kurios, jų manymu, yra tinkamos siekiant įvykdyti šią pareigą.
2. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad literatūros kūrinio naudojimas teikiant pranešimą apie tuo metu vykstančius įvykius nepatenka į šioje nuostatoje įtvirtintos išimties taikymo sritį, jei norint įgyvendinti šiuo naudojimu siekiamą tikslą reikia perskaityti visą šį kūrinį ar jo dalį.
3. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad šioje nuostatoje įtvirtinta išimtis dėl citavimo neapima atveju, kai visas kūrinys be autoriaus leidimo padaromas viešai prieinamas interneto svetainėje, pateikiant jį kaip dokumentą, kurį galima naudoti ir parsisiųsti atskirai, todėl naudotojas nebeturi naudotis originaliu kūriniu.

40 Tokia pati teisė nustatyta EŽTK 9 straipsnio 1 dalyje, kurios formuluotė iš esmės sutampa su Chartijos 10 straipsnio 1 dalies formuluote.

41 Nenagrinėju klausimo, ar viešas paskelbimas apie savo įsitikinimų pasikeitimą dar lieka Chartijos 10 straipsnio taikymo srityje, ar patenka į jos 11 straipsnio taikymo sritį.

4. Saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė, įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnyje, neapriboja išimtinės autoriaus teisės atgaminti ir viešai paskelbti savo kūrinių ir nepateisina šios teisės išimties ir pažeidimo, jei nėra Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų apribojimų ir išimčių. Taip yra ir tuomet, kai aptariamo kūrinio autorius dirba valstybės tarnyboje ir šiame kūrinyje išdėstyti jo įsitikinimai, susiję su bendrojo intereso klausimais, jei šis kūrinys jau buvo padarytas viešai prieinamas.